

HAL
open science

Jordi Pere Cerdà i els occitanistes

Léo Cros-Humbert

► **To cite this version:**

Léo Cros-Humbert. Jordi Pere Cerdà i els occitanistes. JORDI JULIÀ. La Brasa d'una llengua: estudis sobre l'obra literària de Jordi Pere Cerdà., L'ABADIA DE MONTSERRAT, 2022, 9788491912194. hal-04367321

HAL Id: hal-04367321

<https://hal.science/hal-04367321>

Submitted on 30 Dec 2023

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Distributed under a Creative Commons Attribution - NonCommercial - NoDerivatives 4.0 International License

Jordi Pere Cerdà i els occitanistes

Les relacions entre els catalanistes i els occitanistes van ser nombroses i continuen sent-lo. La revista *Òc*, publicació de l'Institut d'Estudis Occitanes que va nèixer el 1923, i encara és activa, és un dels testimonis que tenim d'aquesta relació. Entre 1950 i 1970, Jordi Pere Cerdà hi va publicar a moltes repeses. A partir d'aquestes intervencions, de la seva autobiografia *Cant alt* d'algunes altres fonts diverses, faré aquí un panorama de les seves relacions amb l'entorn occitanista d'aquests anys. Aquest panorama no serà exhaustiu, per culpa de les dificultats d'accés a les fonts per tornar a establir totes les relacions que va tenir amb els catalans, però es vol el més precís possible. Començaré per parlar dels primers contactes amb els occitans, seguiré explicant una mica que és l'IEO, com hi va entrar i què hi va fer i acabaré parlant de les seves relacions determinants amb en Robert Lafont i en Bernat Lesfargues.

Els primers contactes amb els occitans

Segon la seva autobiografia *Cant alt*, sembla que els primers contactes d'en Lafont amb els occitans es fan als voltants de l'any 1945, en «el moment en què Robert Lafont [actuava] de professor a Perpinyà» (*Cant Alt*, p 43). Dins una entrevista per a un obratge col·lectiu sobre el tema de la identitat, Cerdà explica que «la seva experiència personal és rossellonesa, després occitana i per fi catalana»¹ (p 163). Per ell, els occitans li aportaven coses que no trobava a Perpinyà d'aquest moment («a Perpinyà hi havia aleshores una certa mediocritat de la pensada» p 163). Met endavant les qualitats de reflexió d'organització dels occitanistes: «entre els Occitans vaig trobar una gran qualitat d'omes, una qualitat d'organització que m'ha permès evolucionar. Així, el seu territori era més gran, els seus problemes de societat diferents, i a part d'unes personalitats, tots eren universitaris (dels quals no sóc): ensenyants, magistrats, mèdics»². A més de l'aspecte intel·lectual de les seves relacions amb el medi occitanista, Cerdà evoca la influència d'aquesta obertura cultural al nivell personal i jutja que «sense l'encontre amb els occitans, hauria quedat pres d'un univers extremament sentimental, primari, de la poesia rossellonesa»³. La relació qu'en Cerdà entretén amb els poetes e intel·lectuals occitans es va també manifestar a l'ocasió d'un esdeveniment trit: l'enterrament de Louis Alibert el 1959 a Bram on van venir molts occitanistes de tot arreu (*Cant alt*, p 179).

Revista *Òc* 205 - 1957

- 1 «Mon expérience personnelle est roussillonnaise, puis occitane, enfin catalane» (traducció Léo Humbert)
- 2 «À Perpignan, il y avait alors une certaine médiocrité de la pensée» (traducció Léo Humbert)
- 3 «Sans la rencontre avec des Occitans, je serais resté prisonnier d'un univers extrêmement sentimental, primaire, de la poésie roussillonnaise» (traducció Léo Humbert)

La Batalla del llibre

Les *Batailles du Livre* són una sèrie d'esdeveniments literaris populars organitzats pel Partit Comunista Francès els anys 1950 a 1952 per França tota. L'historià i sociòleg francès Marc Lazar consagra un article a aquestes manifestacions especials de les quals l'objectiu era la difusió de les idees pacifistes i de la cultura pels proletaris (Lazar, 1986). A *Cant Alt*, Cerdà explica que va participar en la dels Pirineus Orientals que descriu com a «festa i èxit» (p 45). Descriu la reacció dels habitants de la manera següent: «els nostres pobles es van mostrar àvids de cultura, encuriosits i interessats» (p 45). Explica que l'acte en el qual va participar a Perpinyà «va cloure una setmana de debats, conferències i assignatures pels pobles del departament, amb una reunió literària a la Sala Aragó, on van venir en força de Montpeller i de Tolosa» (p 44). Això mostra dues coses: va efectivament ser un succés popular però també va permetre una reconeixença de l'iniciativa a l'espai occità i permetre intercanvis entre les dues àrees culturals. Aporta la precisió que la població del departament havia votat al 40% comunista, el que explica que sigui tan seguida una tal iniciativa per part d'un partit. Va ser un moment important a la vida de Cerdà perquè segon ell és el primer acte en el qual va sortir a l'escenari com a responsable intel·lectual, representant de les lletres catalanes. A la revista *Lengas*, Lluc Bonet ens dona precisions sobre la temporalitat de l'esdeveniment, el que no fa Cerdà en *Cant alt*: va tindre lloc del 10 al 18 de novembre de 1951. Ens explica que «una desena d'escriptors afins al partit en una cinquantena de vilatges de la Catalunya francesa». Ens aprèn que Cerdà hi va pronunciar dos poemes: «Oh món» (poema que ja havia publicat a la revista *Òc*) i «Entremig de totes les terres». Reporta la reacció d'en Robert Lafont que era present a l'acte com molts poetes occitans i que dirà en 2001: «Vaig rebre aquests poemes en plena cara i en ple cor. Mancava a la meua geopolítica de copsar la terra entera, de col·locar-hi els pobles, i de parlar del dia d'avui. Cerdà ho acabava de fer».

L'ingrés a l'Institut d'Estudis Occitanes

Quan en Cerdà va entrar a l'Institut d'Estudis Occitans, hi havia oposicions fortes amb el Felibritge. L'IEO s'havia creat amb la voluntat de rompre amb la visió felibrenca qualificada d'antiquada. Els poetes membres de l'IEO promovien una poesia més moderna, i en Cerdà es reconeixia en aquesta modernitat. El poeta diu que a principis «no va veure clarament les oposicions [...], les intuïa, ja que feia el pas, però no les conscienciava» (*Cant alt*, p 203). El Felibritge, que tenia generalment existia poc a Cerdanya. Així, abans d'ingressar l'IEO, en Cerdà no coneixia les divergències amb aquesta associació, més centrada sobre la salvaguarda del patrimoni, de les tradicions i del folklòr que sobre l'ensenyament, la transmissió i els estudis com l'era l'IEO. Les dues visions, complementàries, implicaven prioritats diferents i combats teòrics. Fa al·lusió a les tensions entre les dues federacions d'associacions a *Cant alt* (p 203) però sembla dit que quedava per amunt d'això, que el que volia era actuar i no perdre la seva energia en baralles inútils.

Una de les coses que van agradar més a Jordi Pere Cerdà en entrar a l'IEO és l'erudició dels seus membres, que la més gran part sortien de la universitat on feien carrera (p 244). Segon ell, en comparació de l'entorn catalanista rossellonès, els occitans ja tenien posicions teòriques ben netes i clares. També tenien intencions d'ensenyar la llengua i de far la difusió de la cultura i de la literatura occitana «cosa absolutament estrangera al Rosselló» (*Cant alt*, p 44). El poeta cerdà denuncia la manca d'organització del moviment catalanista a favor de l'ensenyament i de la promoció de la llengua al departament francès constituent Catalunya del Nord. Insta per l'establiment d'una estructura semblant a l'IEO i és apareix com una de les raons per les quals adhereix a l'IEO.

«Examinant la situació a Pirineus Orientals, constatem en primer lloc que no existeix a casa nostra associació comparable a l'Institut d'Estudis Occitanes per exemple, i que els propagandistes de la llengua i de la cultura catalana menen la seva acció en nens perduts»⁴
Cant alt, p 280 (traducció Léo Humbert)

A l'IEO, Cerdà va encontrar més personalitats del moviment occità. Declarà a *Cant alt*: «Lafont, Castan, Lesfargues, Cordes, Espieu s'havien fet amics meus» p 35. Però també diu que el seu allunyament geogràfic durant els anys que vivia en Cerdanya és un problema. Explica per exemple que els poetes e intel·lectuals que anaven a visitar Josep Sebastià Pons a Illa a vegades no pujaven fins a casa seva, el que sembla deixar-li una impressió de frustració («no haurien passat per Illa sense parar-se per a retre homenatge al mestre que portaven tots molt alt. Jo quedava apartat. Cal dir que vivia a cent quilòmetres i que no tenia cotxe» p 35). Aquesta idea que els occitans valoraven molt els autors catalans torna moltes vegades a *Cant alt* per la figura que queda primera en evidència és la de Pons. Aprecià el fet que quan els occitans llegien els textos dels catalans, els comprenien sense la condescendència. De la banda de Cerdà, diu que va trobar un ressò d'amistats que «personalment, no [trobarà] mai al Sud del Pirineu» (p 44). La dimensió política va jugar també. A Rosselló se sentia políticament sol mentre que entre els occitans va trobar sensibilitats polítiques d'esquerres corresponents. Entre elles també, Gumersind Gomila va ser una personalitat important, tant al cor de l'IEO i de la revista *Òc* que a la vida de Jordi Pere Cerdà. Als números

Cerdà, des de l'IEO, va participar «als anys 1960, amb els bretons i els occitans, vam crear l'Associacion Laïque des Langues Régionales, el que va pertorbar el món local, per causa de la paraula «laïque». Va ser una avançada, però va caldre molt ràpidament constatar que cadascú tenia els seus propis impediments, les seves mirades, les seves prioritats» (*Cant alt*, p 243). La seva implicació a dins dels moviments per les llengües regionals també es feia respectant el seu engatjament ideològic, del qual la laïcitat n'era una de les components. Es pot entendre que als anys 1950 i 1960 a dins d'una associació nacional hi hagi tensions sobre la plaça de la religió. Les reivindicacions occitanistes, històricament, tenen poca vinculació amb la religió, però per exemple de la banda dels bretons o dels alsacians no és la mateixa cosa exactament. En Cerdà era engatjat políticament per la laïcitat així que aquesta orientació de l'associació, cap a un ensenyament públic, laic i popular de les llengües dites regionals li corresponia. Quant a l'heretatge d'aquesta associació, explica qu'és una de les coses que va permetre al general de Gaulle la presa de consciència de la importància de regionalitzar la França després de la seva reivindicació a dins del moviment estudiantil partit de la prestigiosa universitat de la Sorbonne en 1968. El cap de l'Estat francès va preposar després una primera descentralització de l'Estat, però l'oposició va ser forta. Farà un referèndum que conduirà a la seva dimissió. Així que només es tracta d'una presa de consciència parcial de la importància de donar més poder a entitats regionals, no d'una real presa en compte de les llengües i cultures dites regionals que van quedar minoritzades pels partits polítics majoritaris. A més, les conseqüències concretes d'aquesta consciència de la necessitat de descentralitzar el país es faran esperar encara gairebé vint anys.

Petita història de què és l'IEO

L'Institut d'Estudis Occitanes es va crear després de la segona guerra mundial. Abans del conflicte, existia una associació similar, la Societat d'Estudis Occitanes, però es va dissoldre per part a causa de l'actitud dels seus membres durant l'ocupació (alguns van col·laborar amb el règim

4 « En examinant la situation dans les Pyrénées-Orientales, on constate en premier chef, qu'il n'existe pas chez nous d'association comparable à l'Institut d'Études Occitanes par exemple et que les propagandistes de la langue et de la culture catalanes mènent leur action en enfants perdus » (texte original).

dictatorial de Vichy). Van ser membre dels rets de resistència, intel·lectuals i universitaris que van fundar la nova associació. A *Cant alt*, Cerdà el defineix de la manera següent:

«L'IEO, del que el seti és a Toulouse, 75 boulevard Carnot, reuneix els Gascons, els Llenguadocians i els Provençals que havien acceptat les normatives filològiques d'en Louis Alibert. Escritors reconeguts a França tota, com a René Nelli, Charles Camproux, Max Rouquette ou Robert Lafont en formen part, i molt d'entre els poetes de l'IEO es reclament directament de la poesia del nostre Josep Sebastià Pons»

Cerdà, *Cant alt*, p 279 (traducció Leo Humbert)

El que no diu en Cerdà, però que ja vam evocar, és que des del principi, l'IEO es va orientar cap a l'ensenyament, la transmissió de l'occità que ja era considerat com a llengua amenaçada. També l'associació es va ràpidament dedicar a l'edició d'obratges en occità i en català, entre els quals *Tota llengua fa foc*, publicat a la col·lecció «Messatges» el 1954 el que mostra la reconeixença dels occitans i dels poetes. Marca una etapa important en la seva creació literària. Aquesta publicació de dotze poemes es va fer de manera bilingüe català – francès. Abans Cerdà, Josep Sebastià Pons era el sol autor català que havia publicat a la col·lecció.

La revista Òc

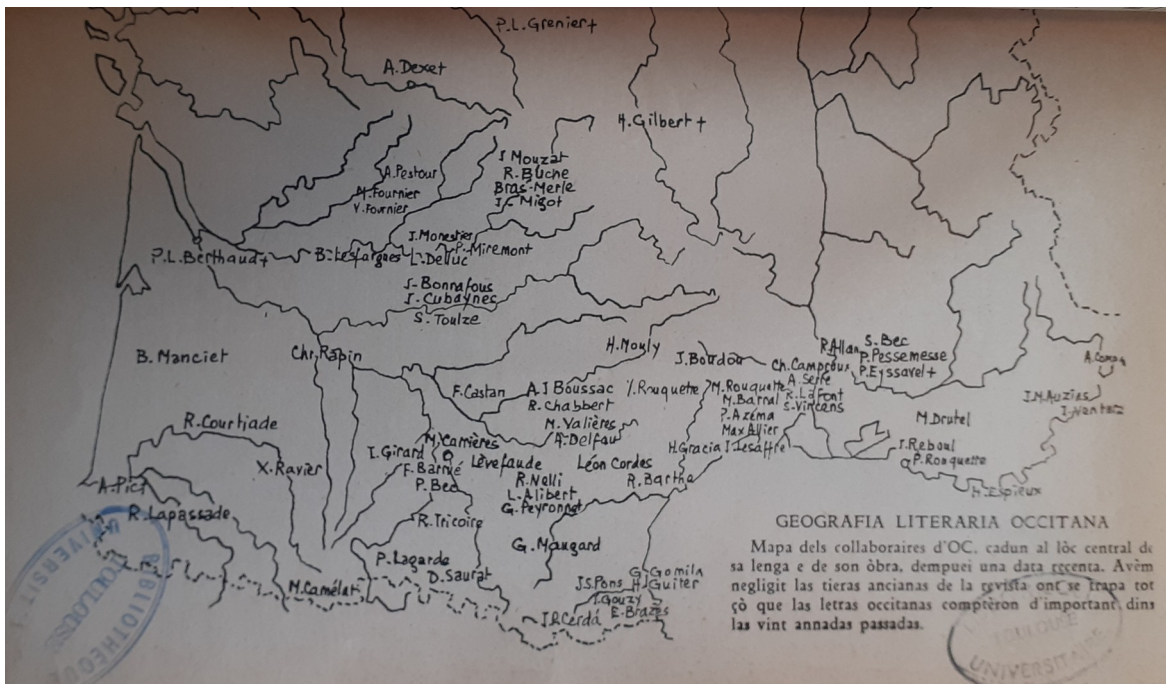
La revista Òc va ser «creada el vint-i-tres pel doctor [Ismael] Girard de Tolosa, [que] està en guerra contra el felibritge i l'esclerosi amb què s'ha encara» (*Cant alt*, p 43). Mèdic, el tolosenc Ismael Girard (1898 – 1976) es va engatjar al moviment renaixentista occità i va sovint fa referència a Catalunya, que considerava com un model de seguir per reviscolar la llengua occitana.

«per tots els intel·lectuals occitans que conec, Barcelona representa una visualització de la societat que porten en ells, societat lingüística, geogràfica i ben segur històrica, societats que no han arribat a cap..., llavors que un matí, no tan llunyà, ja que el portem en els ulls del cor, havien nascut al món amb la prometença d'una flor d'aigua espellida a la copa del riu de la història»

Cant alt, p 239

Per això en Girard deixia llocs importants a la revista Òc pels autors catalans. Va ser una persona important per a l'IEO durant tota la seva vida, en particular al nivell de les finances, inclús quan no era al capdavant de l'escenari. Deixa el IEO poc després de l'escissió de 1964 entre els culturalistes (Castan, Manciet...) i els partidaris d'una politització de l'acció de l'associació entre els quals Robert Lafont. Seguirà treballant per la revista Òc fins a la seva defunció el 1976. En Cerdà hi va publicar textos i crítiques de 1950 a 1970 així que les seves relacions amb ell han hagut de ser freqüents, inclús si no hem pogut determinar si les seves relacions eren també personals.

Aquí podeu veure una mapa publicada a la revista Òc que situa i que llista els col·laboradors de la revista en els quals podem trobar J. P. Cerdà. Remarquem qu'a més d'ell, i cinc altres autors de Catalunya del Nord : Josep Sebastià Pons (Illà), Gumersind Gomila (Perpinyà), Enric Guiter (Cerret), Jep Gouzy (que també fou compromès al moviment occitanista, i que serà més tard cap redactor de la revista Òc) i Edmond Brazès (Cerret). És molt interessant veure també del costat occità tots els noms de les personalitats importants que van coincidir a la revista, de Bernat Manciet a Peire Lagarda, de Felix Castan a Ives Rouquette. El títol del mapa, «geografia literària ocitana» és interessant, perquè també per a Cerdà es tracta d'una geografia, de la seva geografia poètica.

Mapa publicada a la revista Òc

Les publicacions de Jordi Pere Cerdà a Òc

Durant els anys 1950 i 1960, Jordi Pere Cerdà va publicar nou vegades a la revista Òc editada per l'Institut d'Estudis Occitanes. Entre aquelles nou publicacions, cal destriar una que va fer sota el seu nom de naixença: Antoni Cayrol. La més gran part dels textos que va publicar són poemes:

- «Sus d'un papier gris», «Amistat del món», «A vora de la casa», Oc, 10 (octubre 1950), p. 22-25
- «El matí que s'alça», «Comitiva a Carcassona», «Entre Mig de Totes les Terres...», Oc 13, p. 5-8.
- «O món», Oc 18 (Octubre, 1952), p. 15-17.
- «Ocells per a un nen petit», Oc, 205 (Juliol-setembre 1957)
- «Dona amb el teu cos...», Oc, 216 (maig-juny 1960)
- «Un agost cada any», Oc, 231, (Gener Març 1964)

Aquí no vaig far un estudi detallat de cada poema, només destriar algunes temàtiques que tornen. Així els temes següents tornen: la mort sovint lligada a la guerra o a la dictadura, l'amor, el sexe, l'oposició entre la ciutat i el campestre, les condicions de treball dels agricultors i dels obrers de l'indústria. La metàfora de l'ocell és també una figura recurrent a les seves poesies publicades a la revista occitana. Podem trobar una referència als trobadors, al poema «Comitiva a Carcassona» que també fa al·lusió al perill de la desaparició de la llengua occitana al departament francès d'Aude. A dins dels seus poemes podem sovint sentir el seu engatjament polític anticapitalista. El poema «O món» serà el poema central del poemari *Tota llengua fa foc* i va ser publicat abans, doncs, a la revista Òc.

A més dels poemes, en Cerdà va publicar dos contes intitolats «Dos contes cerdans» (Oc, 220-221 abril-setembre 1961, p 41 – 52). Són contes inspirats del folklòr cerdà. La dimensió folklorista de la revista Òc és important, i es van publicar molts textos extractats o adaptats del folklòr. També es van publicar reflexions sobre el terme de folklòr, les raons de la necessitat de salvaguardar-lo i de consirar-lo com una cosa evolutiva e important per la cultura actual com per la futura i no només com a una cosa immòbil. Va publicar també una crònica literària (Oc, 204 abril-

maig 1957, p 101 – 102) i va ser mencionat més d'una vegada amb crítiques positives, tant a les cròniques que a la part consagrada a les publicacions noves.

La revista *Vida nova*, editada pel mateix IEO, va publicar el mateix poema d'en Cerdà «Ocells per a un nen petit» (*Vida nova*, 13 Octubre-desembre 1957, p 41) però no vaig trobar més traces de les seves publicacions als exemplaris dels anys 1950 i 1970.

Crítica de «Tota llengua fa foc»

A la revista hi ha les publicacions del mateix Cerdà, les seves cròniques però hi ha també una crònica de l'Ana Paula Lafont, la primera dona d'en Robert Lafont, sobre la seva obra *Tota llengua fa foc*. Lafont associa Cerdà a Max Allier i Felix Castan, per a les seves escriptures modernes i polítiques. Aquí una prova de la valor que té als seus ulls, però també de la valor que els occitans d'una manera més llarga acorden a Cerdà.

«Eixos nous van nàixer fa uns anys en Occitània. Una poesia nova. Amb Max Allier i Felix Castan es va far sentir per primera vegada el ressò de l'engatjament polític. Dins la mateixa llinya i a un nivell de profunditat poètica no igualat fins ara a les nostres lletres, s'alça el cant lluminós de J. P. Cerdà.»⁵

Òc n° p 41 (traducció Léo Humbert)

Ana Paula Lafont fa una síntesi d'això que pensa que és la poesia d'en Cerdà :

«i a més d'un home a dins de l'home, e això que admiram de J. P. Cerdà és aquesta totalitat que fa que l'home comunista pensant i actuant al nivell de les determinacions de l'esperit i del cors, es també el home dels mites ancians, el pensador mil-lenari de l'aire, de l'aigua o de la terra [...] fargant a dins de la matèria elegida pels seus somnis l'expressió més elaborada del seu pensament polític»⁶

Òc n° p 45 (traducció Léo Humbert)

Aquesta visió de les poesies d'en Cerdà junta totalment les poques anàlisis que vam preposar precedentment. L'engatjament polític apareix sempre com un substrat, i la seva creació resulta més forta. La seva relació a la natura també és evocada, però estaria un tema d'estudi en sé.

Relació amb Robert Lafont (personal i poètica);

No es pot parlar de la relació de Jordi Pere Cerdà amb els occitans sense evocar Robert Lafont. L'escriptor, universitari i poeta occità, que entretenia relacions privilegiades amb l'entorn literari català, va ser una persona important a la vida d'en Cerdà, tant al nivell de la seva escriptura que al nivell personal.

Sembla que en Cerdà va conèixer en Lafont per l'intermediari de Gumersind Gomila. Els dos van coincidir a la commemoració a la memòria de Jacint Verdaguer, casa de Justí Pepratx (*Cant alt*, p 43). Lafont i Gomila ja eren amics, ja que en Gomila va ser el segon català adherent de l'IEO després de Josep Sebastià Pons. Gomila es trobava en acord amb les posicions antifelibrenca de

5 « d'ersas nòva nasquèron fai quaquis ans en Occitània. Un poèsia nòva. Amb Max Allier e Felix Castan clantiguèt per lo primièr còp lo ressòn de l'engatjament poolitic. Dins la meteissa rega e a un nivèu de fonsor poètica inegalat fins ara dins nòstri lestras, s'enaure lo cant lusènt de J. P. Cerdà. » (tèxt original)

6 « I a mai d'un òme dins l'òme, e çò que remeriram dins J. P. Cerdà es aquela totalitat que fai que l'òme comunista pensent e agissent au nivèu di determinacions de l'esperit e dau còr, es tanben l'òme di vielhs mits, lo soscaire milenari de l'èr, de l'aiga o de la terra [...], fargant dins la matèria elegida per si sòmis la dicha mai elaborada de son pensament politic » (text original)

l'IEO que considerava com «una forma de literatura viva moderna, actual, contra una forma d'esclerosi antiquada i passivista» (*Cant alt*, p 43). També es de notar qu'en Lafont actuava de professor de literatura a Perpinyà l'any 1945, i que potser és un moment on va conèixer persones que tindran en comú amb Jordi Pere Cerdà.

Al número 205 de la revista *Òc* (1957, p 149 – 154), en Cerdà va consagrar una crònica a *Dire*, obratge poètic d'en Robert Lafont. Hi mostra l'originalitat del poema i torna a situar-lo entre les polèmiques i diferències de visions, amb d'un costat el felibritge qualificat de Maurassista i l'IEO de progressista. No entraré aquí en la crítica de *Dire* ni tampoc comentaré aquestes divergències de punt de vista que ja vam evocar una mica precedentment.

El 1963, J. M. Auzias va publicar una crònica a *Òc* a propòsit de Robert Lafont i de Jordi Pere Cerdà (*Òc*, 229-230, 1963, p 70-71). Aquesta crònica evoca les estances de Robert Lafont a Cerdanya i la seva cerca d'uns sentiments que es poden encontrar a l'obra d'en Cerdà «a l'enraigament de Cerdà respon la voluntat de Lafont». La primera influència comuna evocada és la de la natura, que ja hem destriat entre els temes que tornen als poemes publicats a la revista *Òc*. També evoca «la dialèctica d'unitat i de separació malaurada que és el fons de l'ama catalana separada en dues parts entre França i Espanya» que deu ser «transposada analògicament, en una dialèctica de la pau i de la guerra, de la tranquil·litat i de l'incendi de Puigcerdà». Aquesta separació, si no apareix com un tema en la creació dels dos autors, és a l'essència mateixa d'allò que pot ser una poesia cerdana perquè és constitutiva de la identitat d'aquesta part de Catalunya que pateix de la frontera amb la resta del territori. Al final de la crònica, tornem a trobar una reflexió sobre la noció de folkòr i de patrimoni viu: «així s'uneixen dues veus, la del món i la de l'història. La Cerdanya a l'obra d'en Lafont com a l'obra d'en Cerdà és viscuda com a llibertat e no com a repetició pesada d'una pura tradició». Aquest tema apareix una vegada més com un punt d'unió teòric entre els dos autors.

Lluc Bonet va publicar una carta de Cerdà, signada del seu nom de naixença Antoni Cayrol, destinada a Robert Lafont (Bonet, 2017). En els comentaris que en Bonet far prèviament a la carta aquesta carta, podem tornar trobar temes que figuren a la seva autobiografia, com per exemple l'ensenyament: «ara bé, qui afavoreix l'engatjament d'Antoni Cayrol en la reivindicació col·lectiva en favor de l'ensenyament de les llengües minorades de França és Robert Lafont (Nimes, 1923), el pensador i actor polifacètic de la reivindicació occitana». Entenem així que en Lafont i en Cerdà tenien la mateixa visió sobre aquest tema que apareix com molt important en l'engatjament d'en Cerdà per la defensa de les llengües i cultures minoritzades. El mateix Bonet recorda també que Lafont esdevé president de l'IEO en 1959, i que aquesta carta va ser escrita per donar-li les gràcies d'haver-los inscrits a la seva dona a l'estatge del M.L.C.R que ja vam evocar. Precisa que «en Lafont ja coneix prou Antoni Cayrol per intuir que s'hi sentirà de gust», el que ens fa dir qu'en 1959 ja eren amics des de fa anys, el que confirma Bonet: «la relació entre Cayrol i Lafont entorn de la problemàtica de l'ensenyament arrela uns deu anys abans, però sobre temes literaris».

9) Relació amb Bernat Lesfargues

Una de les relacions important qu'en Cerdà va tenir a dins de l'occitanisme i de l'IEO va ser en Bernat Lesfargues que va ser el seu amic i traductor. Sembla que va partir d'una controvèrsia a la revista *Òc* «amb referència amb un llibre de poemes de Felix Castan, el poeta de Montalban : *De campestre, d'amor i de guerra*, aparegut dins la col·lecció de l'Institut d'Estudis Occitans «Missatges»» (*Cant alt*, p 237 – 238). La controvèrsia amb Bernat Lesfargues va portar sobre el dret de posar la poesia al servei de la lluita ideològica. Les discussions entre els dos intel·lectuals van conduir Lesfargues a passar vacances a Cerdanya. En Cerdà precisa sobre les seves relacions que

mai hi ha hagut entre ells la voluntat de tirar l'altre cap a una cultura o l'altre, un país o l'altre. Sembla que es van allunyar quan en Lafont va prendre posició per a un occitanisme polític.

Al final, podem retenir més d'una cosa d'aquestes investigacions sobre el lligam entre els Jordi Pere Cerdà i els occitans. La primera és que els occitans van oferir a Cerdà coses que no trobava a Catalunya, però que corresponien al seu pensament polític: una visió clara de la necessitat d'ensenyar les llengües minoritzades, una organització (l'IEO) i una comprensió de la seva obra. La crítica de l'Ana Paula Lafont apareix com a molt interessant i molt fina. Atesta d'una comprensió de moltes dimensions de la seva obra. Tant les seves publicacions a la revista *Òc* com els noms de les persones que hi van publicar als mateixos moments i les seves relacions personals mostren que hi havia molt intercanvis amb els poetes e intel·lectuals occitans.

Acabaré el meu retrat parcial de les relacions d'en Cerdà amb els occitans per una citació d'Ana Paula Lafont:

«i a potser alguna cosa que ens adolorís, nosaltres occitans. Tenim a la nostra poesia massa crits solitaris i desesperats. I no parlo de la fraternitat humana, al sense del combat col·lectiu que vam trobar amb Max Allier i Felix Castan. Parlo d'una fraternitat primera, la fraternitat occitana, com hi ha dins Cerdà una fraternitat catalana»⁷

Òc n° p 45 (traducció Léo Humbert)

⁷ «i a quicòm benlèu que nos adolentis, nosautres Occitans. Avèm dins nòstra poèsia tròp de crits solitaris e desesperats. E parle pas de la frairetat umana, dau sens dau combat collectiu qu'avem trobat amb Allier o Castan. Parle d'una frairetat primera, la frairetat occitana, coma i a dins Cerdà una frairetat catalana»

Bibliographie

Jordi Pere Cerdà (Antoine Cayrol)

Jordi Pere Cerdà, «Sus d'un papier gris», «Amistat del món», «A vora de la casa» [poèmes], Oc, 10 (octubre 1950), p. 22-25.

Jordi Pere Cerdà, «El matí que s'alça», «Comitiva a Carcassona», «Entre Mig de Totes les Terres...», Oc 13, p. 5-8.

Antoni Cayrol, «O món» [poema], Oc 18 (Octubre, 1952), p. 15-17.

Jordi Pere Cerdà, *Tota llengua fa foc*. Avignon : Messatges, 1955.

Jordi Pere Cerdà [Crònica], Oc, 204 (abril-maig 1957), p. 101-102.

Jordi Pere Cerdà, «Ocells per a un nen petit» [Poema i fotografia del poeta], Oc, 205 (Juliol-setembre 1957) p. 108 i 111-112

Jordi Pere Cerdà, «Dona amb el teu cos...» [poema], Oc, 216 (maig-juny 1960), p. 9-10.

Jordi Pere Cerdà, «Dos contes cerdans», Oc, 220-221 (abril-setembre 1961), p. 41-52.

Jordi Pere Cerdà, «Un agost cada any», Oc, 231 (Gener Març 1964), p. 14-16.

Jordi Pere Cerdà, «Ocells per a un nen petit» [poema], Vida nova, 13 (Octubre-desembre 1957), p. 41.

Jordi Pere Cerdà, *Cant alt. Autobiografia literària*. Barcelona: Curial, 1988.

Antoine Cayrol, «La progression est-ce que nous sommes. Entretien», dans A. L. Bindi (coord.), *La CorseAutour. Identités, enjeux en Europe et en Méditerranée*. Paris: L'Harmattan, 1992, p. 162-171.

Jordi Pere Cerdà, Àlex Susanna (prolèg), Maria Grau (éd), Barcelona: Viena, 2013.

Institut Catalan De Recherches En Sciences Sociales Perpignan. *Col·loqui Jordi Pere Cerdà, Osseja-Llívia 28-30 de setembre de 2001 Actes Del Col·loqui Jordi Pere Cerdà Literatura, Societat*, Fontera, Barcelona: Publicacions de L'Abadia de Montserrat i Perpinyà: Presses Universitaires de Perpignan i Grup Català d'estudis Rossellonesos, 2004.

Autres

Marc Lazar, Les « batailles du livre » du parti communiste français (1950-1952) dans *Vingtième Siècle, revue d'histoire*, n°10, avril-juin 1986. Dossier : Lectures pour tous. p. 37-50.

Lluc Bonet, «Una carta de Robert Lafont a Antoni Cayrol (Jordi Pere Cerdà), de 1959: mirall d'un combat per a l'ensenyament i altres engatjaments per a la llengua del poble», *Lengas* [En linha], 64 | 2008, mes en linha lo 27 février 2017, consultat lo 11 avril 2021. URL: <http://journals.openedition.org/lengas/1254> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/lengas.1254>

Robert Lafont, *La Révolution Régionaliste*, Paris: Gallimard, 1967.